

**БОРОТЬБА НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ
ЗЕМЛЯХ ПРОТИ ОКУПАНТІВ
У ДРУГІЙ ПОЛ. 40-Х – 50-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ
(НА ПРИКЛАДІ МЕШКАНЦІВ СЕЛА ВЕРХНІ ГАЇ НА ДРОГОБИЧЧИНІ)**

Поданий матеріал про боротьбу на західноукраїнських землях проти окупантів у другій пол. 40-х – 50-х роках ХХ століття мешканців села Верхні Гаї на Дрогобиччині продовжує попередню статтю, яка була надрукована у “Дрогобицькому краєзнавчому збірнику”¹.

Системного дослідження про боротьбу мешканців села в зазначений період немає, хоча окремі розвідки до теми були опубліковані автором статті². Значну кількість окремих згадок, повідомлень тощо про події в селі та його околицях зустрічаємо у працях істориків та періодичних виданнях³.

Період німецької окупації в селі Верхні Гаї та його околицях завершився 6 серпня 1944 р. На зміну німецьким окупантам прийшли більшовицькі, внаслідок чого підпілля ОУН зросло кількісно, тому довелося ввести нові ланки у територіальну структуру ОУН. Ними були куці, що організовувалися при станицях ОУН і творили Збройні Самооборонні Кушові Відділи (СКВ). Членами СКВ здебільшого були місцеві мешканці, які проживали на певній території легально або підпільно та підпорядковувалися Проводові.

Верхньогаївський самооборонний кушовий відділ формувався впродовж тривалого часу – з серпня 1944 р. до квітня 1945 р. Першими вступили в куц і творили його ядро члени ОУН, вояки дивізії “Галичина” та української поліції, які за наказом Проводу ОУН зі зброєю перейшли в підпілля: Іван Гук, Михайло Гук, Василь Гук, Іван Почаївський, Василь Скоропад, Степан Скоропад, Ярослав Скоропад, Василь Щудло. Першим командиром СКВ був Василь Скоропад⁴.

Збройна боротьба українського підпілля змушувала органи НКВД проводити різноманітні заходи для виявлення та знищення повстанців, зокрема, розшук, облави, вербування, залякування населення, взяття заручників тощо. Один із таких заходів дав їм можливість виявити в Ілька Бориса списки членів ОУН з Верхніх Гаїв. Отримавши інформацію про арешт Бориса, значна частина верхньогаївських оунівців поповнила ряди місцевого Куца, а окремі з них перейшли на нелегальне становище. На слідстві Ілька Бориса дуже били і він змушений був зізнатися. 16 квітня 1945 р. 15 осіб було заарештовано у Верхніх Гаях та 2 у Болахівцях. На третій день слідства Ількові Борису вдалося втекти зі стрийського КПЗ, він прийшов у село, де після допиту був розстріляний вояками з Куца. Слідство тривало ще цілий рік, упродовж цього часу з КПЗ втекло ще двоє заарештованих – Лесишин Іван та Стасів Микола. У квітні 1946 р. відбувся суд, Борис Микола отримав 15 років, Галяк Петро – 10, Блауцяк Ярослав – 10, Кирилів Ярослав – 10, інших заарештованих відпустили за браком доказів⁵.

Під час слідства над Борисом, як зазначалося вище, значна частина молодих хлопців із села, відчуваючи небезпеку, перейшла в підпілля і поповнила ряди куца.

У той час Провід скеровує у цей терен Теодора Тимчія – “Аркаса” (родом із с. Грабівці Стрийського району), якого призначають командиром Верхньогаївського куща (також виконував обов’язки референта пропаганди районного проводу ОУН нафтового басейну⁶). Про те, що “Аркас” очолював верхньогаївців, згадує у своїх спогадах політв’язень та безпосередній свідок цих подій Лесишин Анна: “Брат мій (Павло Лесишин – авт.) жив у залізничній будці, 12 км від села, коло лісу. Туди я навідувалася під час канікул і там зустрічалася з повстанцями. Була це невелика боївка, командиром був Аркас. Вони мали підземний бункер з виходом до лісу на випадок облоги, мали друкарську машинку для друкування різних листівок і звернень, зброю, запаси продуктів”⁷.

“Аркас” провів реорганізацію куща, який тепер складався з чоти, тобто з трьох роїв та боївки СБ. До першого рою входили: Теодор Тимчій – “Аркас”, Ярослав Блауцяк – “Діброва”, Володимир Лесишин, Степан Скоропад – “Скригунець”, Петро Стецула – “Нечай”, Василь Щудло – “Горіх”. До другого належали: Йосип Божик – “Струк”, Володимир Гук, Іван Лесишин, Ярослав Скоропад, Михайло Гук – “Орленко”, Іван Почаївський. До третього – Іван Блауцяк, Ярослав Галелюка – “Лебідь”, Катерина Гук – “Марушка”, Степан Гук, Василь Кравець – “Топір”, Михайло Почаївський – “Лазун”. У боївку СБ входили: Василь Гук, Іван Гук та Василь Скоропад – “Сомко”, командир.

“Аркас” визначив кожному рою територію дій. Вони постійно перебували у рейдах по навколишніх селах: Нижніх Гаях, Бійничках, Болахівцях, Дуброві, Раневичах, Марциполі, Уличному, Доброгостові, Орові, Зимівках та інших, де виконували поставлені командуванням завдання⁸.

Забезпеченням бійців куща продуктами займалися зв’язкові та станичний. Велику допомогу надавали повстанцям працівники молочарні, зокрема Станчишин Марія, яка заготовляла для них масло та сир. За співпрацю з повстанцями її 1946 р. заарештували та засудили до 10 років. Така ж доля спіткала Стецько Степанію, яка також заготовляла повстанцям сир та масло. Восени 1948 р. її видав НКВД Стасів із Болахівців. Продукти заготовляли не тільки для бійців місцевого Куща, а також для рейдуючих сотень УПА. Наприклад, у селі було зібрано дві сорокалітрові бочки масла та меду. Зв’язковий Матвіїшин Михайло з Борисом Ярославом перевезли заготовлені продукти у вказане місце у Гаї Нижні, де передали їх місцевому підпільнику Кириліву Петрові. За співпрацю з підпіллям Матвіїшин Михайло був заарештований і відбував покарання.

Місцем перебування для кущовиків служили криївки, у яких стрільці переховувались під час облог, зупинялися для відпочинку тощо. Криївки споруджували у лісах, у місцях, які мали вигідне географічне розташування, щоб у разі небезпеки їм можна було без труднощів залишити. Також споруджували криївки в селі, збереглися відомості про місцезнаходження деяких із них, зокрема на 12 кілометрі перегону Стрий – Гаї Верхні в лісі, а також за колією справа від Панського. В селі криївки були в Джуха в стайні та у Сенихи в столі під сіном та ін.⁹

Із встановленням у селі більшовицької адміністрації та введенням гарнізону НКВД відбуваються сутички та збройні акції між повстанцями та більшовицькими окупантами. На території села та в його околицях упродовж 1944 – 1946 рр. діяли щонайменше дві підпільні групи (кущі) на чолі зі Скоропадом Василем – “Сомком”¹⁰ з Верхніх Гаїв (у другій половині 1945 р. кущ очолив Тимчій Теодор – “Аркас”) та Галелюкою Павлом – “Богуном” з Гаїв Нижніх – Бійнич¹¹.

Повстанськими підрозділами за вказаний період було проведено ряд збройних акцій на території села: взимку 1944 – 1945 рр. у Потоці (частина села Верхні Гаї – присілок – авт.) була сутичка між двома бійцями СКВ та енкаведистами. Кушовики перебували в помешканні Федорців Броніслави, куди їм мали принести продукти. Енкаведисти, дізнавшись про місце їх перебування, хотіли захопити їх, але тільки зробили спробу увійти в будинок, пролунали постріли, внаслідок чого один з окупантів загинув (мав чин лейтенанта). Повстанці втрат не мали і щасливо відійшли в ліс. Після цієї “пригоди” було проведено облаву¹². 19 січня 1945 р. в селі Верхні Гаї підпільники чисельністю до 15 бійців напали на працівників Дрогобицького РВ НКВС, унаслідок чого були поранені дільничний уповноважений міліціонер Шінберов і міліціонер Шинкар; 19 травня 1945 р. в тому ж селі підпільники числом 5 осіб вночі зайшли в дім голови сільської ради Баб’яка І.Л. і вбили його з автомата. Дві останні операції були проведені підпільниками на чолі з Галелюкою Павлом¹³. В лютому 1945 р. у лісі біля села відбувся бій між повстанцями та енкаведистами. Повстанці мали втрати, загинув стрілець Верхньогаївського СКВ Скоропад Ярослав¹⁴. У ніч на 12 вересня 1945 р. невстановлений відділ повстанців напав на залізничні станції (Раневичі, Болехівці, Гаї Верхні), знищивши телефонний зв’язок на лініях, а також зняли та розбили телеграфно-телефонну апаратуру на цих трьох станціях¹⁵. У листопаді 1945 р. в селі була сутичка між повстанцями та відділом НКВД, у результаті чого останній був розбитий, але одному енкаведистові вдалося повідомити гарнізон з Нижніх Гаїв. Унаслідок проведеної облави був заарештований Софіяник Іван. Проводячи слідчі дії, енкаведисти його сильно побили, після чого він помер¹⁶.

Крім того, польські джерела повідомляють, що українськими повстанцями було проведено акції проти поляків, які підтримували польське підпілля. Так, польський історик Міхал Мазур стверджує, що на території колишньої гміни Найдорф-Польміновичі. до складу якої входили Верхні Гаї, навесні 1945 р. від рук бандерівців загинули поляки; 18 березня в лісі Летинка (околиця села Верхні Гаї – авт.) вночі у присутності жінки і дітей повстанці застрелили Івана Хинала (61 рік), його сина Владислава (нар. 1928 р.), зятя Мація Свірняка (гайового, віком біля 35 років); в кінці березня в Потоці вночі у власному будинку в присутності жінки і дочки застрелено Михайла Щудла (залізничника) і його сина Станіслава (1928 р.н.) В Гаях Верхніх бандерівці застрелили ще декількох чоловіків-поляків¹⁷.

Однозначне звинувачення Міхалом Мазуром українських повстанців у вбивствах поляків є дещо сумнівним. Слід зазначити, що в цей період активну роботу проводили комісії по виселенню поляків з території Західної України в Польщу, згідно з Угодою між урядом УРСР і Польським КНВ про евакуацію українського населення з території Польщі і польських громадян з території УРСР від 9 вересня 1944 р.

Документи фіксують, що польське населення було вкрай негативно налаштоване до підписаної Угоди і бойкотувало процес добровільного виселення. Так, житель с. Ланівка Дрогобицької області поляк Лятушек без особливих екскурсів у суть проблеми та докладного посилання на політико-правові аргументи категорично заявляв: “Звідси я нікуди не поїду, тому що територія Західної України, як така, що належала Польщі, буде польською”¹⁸.

Для активізації виїзду поляків та остаточної ліквідації польського підпілля в Західній Україні владні структури вдалися до репресій. У спецдонесеннях УНКДБ по Дрогобицькій області вказувалося на численні негативні висловлювання польського населення на взірць позиції завгоспа Дрогобицького ліспромгоспу Юзефа Венжи-

няка: “Навіщо мені їхати в Польщу. Війна ще буде продовжуватися між Радянським Союзом, Англією та Америкою...”¹⁹.

Проте репресії тривали. Станом на 20 квітня 1945 р. в шести західних областях УРСР органами НКВС та НКДБ було заарештовано 7795 членів польського підпілля²⁰. Справжня мета цих акцій – залякування польського населення перед “неминучим” переселенням до Польщі – не була таємницею для пересічних громадян. Наприклад, у жовтні 1944 р. мешканець с. Утірці Самбірського району Дрогобицької області С. Бабиш переконував своїх односельців: “Органи НКВС і НКДБ у зв’язку із кампанією по переселенню поляків посилили свої репресії до поляків, але це буде тривати недовго. Скоро Радянської влади тут не буде, бо Англія і Америка доб’ються, що тут буде польська територія, а значить полякам виїздити звідси нема чого...”²¹.

Також слід зазначити, що в одній з частин (присілок Потік – авт.) села Верхні Гаї на початок 1945 р. проживало 103 польські сім’ї чисельністю 315 осіб²². Із загальної кількості лише одна сім’я подала письмову заяву на добровільний виїзд до Польщі, всі інші – усні погодження²³. В кінцевому результаті до Польщі виїхало 94 сім’ї (295 осіб), а 9 сімей залишилося далі проживати в селі²⁴.

Отже, для того, щоб змусити польські родини добровільно переїжджати до Польщі, більшовики вдавалися до репресій, щоб у такий спосіб “зламати” їх опір та бойкот. На цей час на теренах вже діяли більшовицькі підрозділи “під маркою” українських повстанців, які вчиняли різноманітні злочини, що давало їм змогу утверджувати свою владу та вирішувати поставлені завдання.

Для керівництва ОУН було очевидним, що головним ворогом українського визвольного руху є більшовицька влада, а не поляки. Тому українським повстанцям не було потреби застосовувати проти поляків силові акції. Зрештою, терени села були під контролем повстанських сил, тому польське підпілля та населення не створювало для них значної небезпеки. Також слід зауважити, що на кінець 1944 – початок 1945 рр. збройне протистояння в Галичині між українським визвольним рухом та польським збройним підпіллям фактично припинився.

Окрім збройних акцій, повстанці приділяли велику увагу пропагандистсько-роз’яснювальній роботі, розвідці та збору інформації. Так, у квітні 1945 р. в селах Верхні та Нижні Гаї повстанці вночі зібрали місцевих педагогів і категорично зажадали, щоб ті не пропагували радянської історії, зокрема конституції СРСР²⁵; влітку 1945 р. в селі перебувала сотня УПА, яка зібрала людей в читальні “Просвіти”, де пропагандист близько двох годин розповідав присутнім про значення визвольної боротьби для українського народу²⁶.

У той час у нашому терені з’явився член обласної боївки СБ Лужецький Йосип – “Славутич”, який проживав біля с. Дубляни Самбірського району (народився 1923 24 рр. у с. Ступниця Дрогобицького р-ну, референт пропаганди Самбірського районного проводу ОУН з квітня по вересень 1945 р.²⁷). Він був призначений у боївку СБ місцевого куща. Його завданням було отримувати інформацію від Скоропад Степанії, яка працювала у виконавчому комітеті Дрогобицької області. Вона передавала йому розпорядження, накази, інструкції тощо вищих органів влади та місцевого керівництва. Після виконання завдання “Славутич” відійшов у свій терен²⁸.

Значна активізація повстанських дій змушує окупаційний режим вжити заходів для посилення боротьби з визвольним рухом, особливо з його керівниками. Це питання розглядалося і на засіданні бюро Дрогобицького обкому КП(б)У, де було прийнято по-

станову про затвердження плану ліквідації формувань українського націоналістичного підпілля від 9 листопада 1945 р.²⁹

Унаслідок прийнятої постанови енкаведисти проводять масові облави в населених пунктах та лісових масивах. Так, узимку 1946 р. у Верхніх Гаях їм вдалося виявити криївку в “Джуха”, де перебували Гук Володимир та Божик Йосип. Не маючи виходу, ті підірвалися гранатою. Імовірно, в цій криївці був штаб куца, друкарська машина, листівки тощо. В іншій облаві енкаведисти виявили криївку в “Сенихи”. Енкаведисти змусили Гука Дмитра відкрити вхід до криївки. Він, зробивши декілька кроків, був застрелений. Підпільники через інший вихід відійшли в ліс.

Недалеко біля села, на полі “Панському” в засідку відділу НКВД потратив місцевий рій СКВ, відбулася сутичка. Відступаючи до лісу, загинув стрілець куца Лешишин Іван³⁰.

У травні того ж року енкаведисти заарештували зв’язкового СКВ Лешишина Павла, який тримав зв’язок між роями куца, а також Левковича Івана та Скоропада Миколу³¹. Про причини арешту Лешишина Павла його сестра Анна розповідала: “Найнявся до брата пасти корови хлопець із села Летня Федисяк Петро, мого віку. Впродовж двох років, поки він там жив, бачив усіх, хто приходив до брата, з чим приходив, про що велась розмова, потім обікрав брата, з’явився в НКВД, розповів про все, що діється в будці, виказав більше десятка осіб, причетних до співпраці з “бандеровцями”. Одягнули його у військову форму (“наш человек”) і возили з собою для виказування “врагов народа”³².

Служба безпеки Куца розпочала розслідування цих та інших провалів підпілля, внаслідок чого за співпрацю з органами НКВД були вбиті голова сільської ради Луців Іван та Скоропад Катерина³³.

Окремо розроблялися оперативні заходи щодо ліквідації керівників боївок та груп. Зокрема, було розроблено та затверджено план знищення боївки, яку очолював Галелюка Павло – “Богун”. Ворогові було відомо, що боївка “Богун” налічувала 50 повстанців і діяла в районі сіл Верхні Гаї, Нижні Гаї та Болехівці. Для її ліквідації була задіяна опергрупа чисельністю 50 солдатів з 52-ї Армії, РО НКВД – Бойко, РО НКГБ – Старков. Відповідно до затвердженого плану, боївка мала бути ліквідована до 10 грудня 1945 р.³⁴

Унаслідок проведення агентурно-оперативних заходів, впродовж жовтня-грудня 1945 р. і першої половини січня 1946 р. боївка була розбита. В результаті 13 повстанців було вбито, 8 заарештовано, 19 з’явилися з повинною, деякі приєдналися до інших боївок. Згодом, 8 лютого 1946 р., оперативно-військовій групі вдалось виявити криївку в лісовому масиві біля села Михайлевиці, в якій перебував “Богун” з двома побратимами. Внаслідок бою загинули всі три повстанці³⁵.

Великою трагедією для місцевого підпілля була загибель на Великдень (22 березня 1946 р.) біля с. Доброгостів цілого рою СКВ на чолі з командиром куца Тимчієм Теодором – “Аркасом”. Як зазначено в документі, за агентурними даними, опергрупою РО МВД і 145 СП ВВ МВД було проведено “прочісування” лісу за 2 км на північ від с. Доброгостів та виявлено криївку. Крім “Аркаса” в криївці були: Скоропад Василь – “Сомко”, Щудло Василь – “Оріх”, Івачко Василь – “Юрко”, “Богдан”, “Діброва”, “Дорош”³⁶. Як вдалося встановити, псевдо “Діброва” належало Блауцяку Ярославу, а одне з двох останніх використовував Скоропад Степан – “Скригунець”³⁷. Оперативникам допоміг виявити криївку зрадник “Ярко”, її оточили і запропонували повстанцям здатися. Скоропад Василь відповів пострілами з автомата, після чого облавники

закидали криївку гранатами. Живими залишились та були заарештовані Івачко В. і Щудло В. Згодом Щудло В. відбував покарання в Норильську³⁸.

Існує версія, висунута Ю. Кульчицьким, про те, що “Аркас” був командиром ТВ 24 “Маківка” і загинув 30 жовтня 1946 р. в с. Улично³⁹. На нашу думку, ця гіпотеза не має належного підґрунтя. По-перше, жодне з джерел та історичні дослідження не згадують про те, що “Аркас” був командиром ТВ 24 “Маківка”. По-друге, в джерелах, яким можна довіряти, є перелік командирів ТВ 24 “Маківка”. У них зазначено, що до 1946 р. командиром був пор. Олег Вітовський – “Андрієнко”; у 1946 – пор. “Богдан” (“Щит”), а від 1947 до 1949 р. – сотник Степан Стебельський – “Хрін”⁴⁰. По-третє, Микола Борис зустрівся з Василем Щудлом в Норильську 1946 р., і той розповідав йому про цей бій, що саме “Аркас” був на чолі рою. Повідомлення М. Бориса також підтверджує дружина покійного В. Щудла, п. Стефа. Отже, ми дотримуємося думки, як і більшість істориків-дослідників національно-визвольної боротьби ОУН-УПА, що 1946 р. командиром ТВ 24-“Маківка” був поручник “Богдан”, відповідно “Аркас” – командиром Верхньогаївського куща⁴¹.

Велика більшовицька блокада 1946 р. призвела до значних втрат у складі Верхньогаївського куща, адже загинуло 12 повстанців⁴².

За співпрацю з повстанцями 1946 р. значну частину верхньогаївців було заарештовано та відправлено на заслання. Зокрема, Лесишин Михайло, 1903 р.н., Лесишин Анастасія загинули у в'язниці на Уралі 1946 р.; Скоропад Михайло, 1903 р.н., загинув в Красноярському краї в с. Решетів; Лесишин Іван, загинув; Глодан Михайло Михайлович, 1917 р.н., помер 1948 р. в Пермській обл. у с. Губаха; Гук Михайло та Гук Анна Павлівна померли в с. Улонне-Сибірське: вона 1946 р., він 1955 р.; Гук Богдан, 1931 р.н. помер 1962 р. в Іркутській обл.; Лесишин Орест – 1941 р. – у 51 р., Лесишин Володимир – 1949 р. – у 51 р.⁴³ Лисишин Марія Григорівна, 1903 р.н., Лисишин Ганна Павлівна, 1928 р.н., виселені на спецпоселення 17 січня 1946 р. в Іркутську область за рішенням особливої наради при МВС СРСР, звільнені 3 березня 1960 р., реабілітовані; Софіяник Михайло Павлович, 1899 р.н., військовим трибуналом 1946 р. за ст. 19-56 ч. І КК УРСР засуджений (посібництво в зраді Батьківщини) до 10 років позбавлення волі, реабілітований⁴⁴.

Спогади про свій арешт, перебування під слідством та судовий процес описала Анна Лесишин – “Звенислава”: “15 липня 1946 р. мене заарештувало НКВД разом із п'ятьма літніми чоловіками, мешканцями мого села, і відвезло у Самбірське КПЗ. Усіх нас відвели в темне підвальне приміщення і кожного поодиноці заштовхали в окремі камери. Коли зачинились останні двері за мною, я довго не могла зрозуміти, чому ніхто не підходить до мене і не відповідає на привітання. Коли трохи освоїлася з темрявою (лампочки зовсім не було), то побачила, що тут нікого, крім мене, немає, як і відсутній якийсь інтер'єр у вигляді дошки, де можна б присісти. Помацала низ – якась глиняна мокра долівка. Зняла із себе плащ, накрилася з головою і присіла на цю підлогу. Голова пухла від розмаїтих думок, складала собі в пам'яті план відповідей на слідстві, хоч мало здогадувалась, про що будуть мене питати.

Ніколи не забуду тих перших днів ув'язнення, коли слідчі вибивали потрібні їм зізнання. На допити викликали тільки вночі, мучили і мордували нераз до світанку. Якщо слідчий втомлювався, йому на зміну приходив другий. Зрозуміло, що на першому допиті, коли прояснилося, які “преступлення” інкримінують мені, я вперто доводила, що нічого і нікого не знаю, ніякої співпраці з мого боку не було, позаяк я вчилася у Стрию, там проживала на квартирі, в село приїжджала тільки по харчі тощо. Коли слідчому

набридло ставити ті самі питання, а від мене чути лише “не знаю”, він з озлобленим обличчям прискочив до мене, вхопив за коси і почав товкти головою до стіни. У мене потемніло в очах, я впала на підлогу, з носа бризнула кров, а цей садист почав копати ногами моє тіло, поки не втратила свідомість. Хтось із чергових приніс відро з водою, яку вилили на мене. Потім поставив мене під стіну, на якій висіла величезна мапа СРСР, і, тикаючи в неї пальцем, показував: дивись, який великий наш Союз, який він могутній, а ви, жменька бандитів, хочете якоїсь самостійної України. Смешно!

4 вересня 1946 р. відбувся суд у Львові. На лаві підсудних опинилося нас 10 осіб. 1. Лесишин Павло (брат), 2. Гук Іван, 3. Стецула Іван, 4. Сафіяник Михайло, 5. Гук Петро, 6. Левкович, 7. Глодан Ярослав, 8. Станчишин Марія, 9. Лесишин Анна, 10. Скоропад Микола.

Судив нас Військовий трибунал Прикарпатського округу, приліпили нам статті 54-1 а, 54-11, дали всім по 10 літ режимних таборів, 5 років позбавлення прав і конфіскацію майна.

Перед оголошенням вироку нас вивели із судового залу в коридор, і тут я востаннє зустрілася з братом, потім наші дороги розійшлися назавжди. Коли він підняв сорочку на спині, то там ще синіли страшні рубці від побоїв у Самбірському КПЗ, і брат зізнався мені, що на кожний допит приводили на очну ставку того самого свідка Федисяка і майже кожний протокол підписував, лежачи непритомним і оживаючи від струменя холодної води. Брата незабаром забрали на етап в Сибір (Тайшет), а мене як неповнолітню перевезли у Львові до ВТК (виховно-трудова колонія), де мали б ми “перевоспітатись”, поки настане повноліття (18 років)”⁴⁵.

Як зазначалося вище, внаслідок проведення оперативно-слідчих дій, облав тощо 1946 р., керівники місцевих боївок загинули. Відомо, що станом на 10.01.1947 р. кущовим сіл Гаї Верхні та Нижні був Бойко Павло – “Садовий”, “Чмола”, 1919 р.н., з с. Нижні Гаї (Бійнич). Боївка налічувала 13 повстанців⁴⁶. У 1948 – 1949 рр. керівником сільської групи ОУН сіл Нижні й Верхні Гаї, Далява, Млинки був Паньків Федір – “Лис”, 1922 р.н., с. Нижні Гаї (хутір Кут). Загинув 29.07.1949 р. у Нижніх Гаях⁴⁷. Останній відомий керівник кущової групи с. Верхні Гаї Марчишин Василь – “Шевчук”, народився в 1924 р. у Верхніх Гаях, там і загинув 22 липня 1950 р.⁴⁸

Упродовж 1947 – 1951 рр. українське підпілля продовжувало активну боротьбу проти більшовицьких окупантів, про що свідчить статистика проведених збройних акцій проти ворогів, зокрема і на теренах села Верхні Гаї. Так, улітку 1947 р. група підпільників мала сутичку з енкаведистами в селі на “Облогах”, підпільники мали одного вбитого⁴⁹; 1 серпня 1947 р. біля села була сутичка між повстанцями та відділом НКВС⁵⁰; 30 серпня 1947 р. в селі в результаті сутички загинула Кришталь Ольга – “Мирослава”⁵¹; 11 вересня 1947 р. в селі група підпільників мала сутичку з енкаведистами⁵²; 24 липня 1948 р. на сіножатях біля сіл Гаї Верхні й Улично відбулася сутичка між групою підпільників і відділом НКВС⁵³.

У боротьбі з націоналістичним підпіллям органи НКВД вдавалися до різноманітних провокативних дій, репресій, фальсифікацій тощо. З джерел довідуємося, що впродовж вересня – жовтня 1947 р. у селах Далява, Гаї Верхні та Нижні Дрогобицької області енкаведисти вбивали мирних жителів. При вбитих залишали зброю та антирадянські листівки і списували, що це “бандити УПА”⁵⁴.

Зокрема, в ніч на 24 жовтня 1947 р. в селі цією опергрупою на чолі з оперуповноваженим Дрогобицького райвідділу МГБ молодшим лейтенантом Кружаловим, старшим сержантом 91-го спеціального полку МГБ Огаяном разом з оперативними

працівниками МГБ Карповим, Щербаковим, Федотовим був вбитий невідомий громадянин, а потім ними було сфальсифіковано акт про те, що затриманий був воїном УПА – Гук Михайло Павлович – і що вбито його при спробі втечі⁵⁵.

У кінці 40-х – на початку 50-х рр. у нашому терені діяв відділ НКВД в одностроях українських повстанців. У квітні 1950 р. на Великдень до їх рук потрапила мешканка села Скоропад Парасковія (співпрацювала з підпіллям). Її забрали в ліс і попрямували в напрямку с. Улично. Звинувачували у співпраці з енкаведистами та в тому, що вона видавала підпільників. Скоропад Парасковія зрозуміла, до кого потрапила, і ні в чому не зізналася, після чого була заарештована, вивезена в Сибір⁵⁶.

Вище керівництво підпілля дбало про відповідну підготовку своїх кадрів, зокрема серед членів Служби Безпеки. Ними було запроваджено проведення курсів, вишколів, інструктувань тощо. Так, упродовж 1947 – 1948 рр. відбулися вишкільні курси членів СБ Дрогобицького окружного проводу ОУН різних рівнів. На одному з таких вишколів для членів СБ Дрогобицького надрайонного Проводу ОУН був Михайла Гук – “Орленко” з Гаїв Верхніх. Після закінченні вишкільного курсу в характеристиці “Орленка” було зазначено: “Освіта 8 класів, оцінка роботи добра, може бути райреферентом”⁵⁷.

З документів органів НКВД дізнаємося про одні з останніх збройних акцій, які були проведені підпільниками, що діяли в околицях села. Так, 5 травня 1950 р. о 22 год. 30 хв. в с. Гаї Верхні з пістолета пострілом упритул вбито солдата ГООП по вказаному селу – Стреблицького Івана Леонтіївича, 1918 р.н., уродженця Київської області, який супроводжував додому голову колгоспу імені Жданова Трубача Михайла Івановича, 1922 р. н.

Виїхавши на місце “пригоди”, ОВГ Дрогобицького РО МГБ під керівництвом заст. начальника РО ст. лейтенанта Гоголева виявила, що у встановлений час Трубач М. І. попросив, щоб Стреблицький провів його із сільської ради додому, за що обіцяв пригостити вишивкою.

Від прибулої в село групи МГБ Трубач сховався, що дало привід підозрювати його у вбивстві або співучасті в теракті над Стреблицьким. Тільки зранку 6 травня група МГБ знайшла Трубача захованим в одній із хат села. Голову колгоспу затримали, і він зізнався, що вбивство Стреблицького здійснив саме він за наказом референта Служби Безпеки районного проводу ОУН “Орленка” з пістолета, який отримав від нього.

В ході слідства працівниками НКВД було встановлено, що Трубач М.І. – активний учасник підпілля. На нього оформлено справу на виселення, його дружину було заарештовано органами МГБ ще раніше за зв'язок із підпіллям, інші родичі також підлягають виселенню. На допиті Трубач також свідчив, що в селі діє молодіжна легальна оунівська група, в учасників якої є 6 карабінів. Окрім цього, в документі зазначено: “Робота над заарештованим Трубачем М.І. активно проводиться і живляються заходи для перевірки його показів та їх реалізації”⁵⁸.

22 липня 1950 р. в селі відбулася сутичка, в якій загинув керівник кущової групи Марчишин Василь – “Шевчук”.⁵⁹

26 травня 1951 р. біля села в полі “Ворона” відбувся бій референта СБ Гука Михайла Павловича – “Орленка” та Павла Бойка – “Пчоли” проти енкаведистів. Після того, як у повстанців закінчилися набої, щоб не потрапити в руки ворога, вони підірвалися гранатою. Для їх затримання було залучено велику кількість солдатів Ходорівського, Стрийського, Дрогобицького та Самбірського гарнізонів, які приїхали на 17 вантажних машинах⁶⁰. За іншими даними (оперсводка № 115 за 25 апреля 1951 г.), “Орленко”, 1922 р.н., уродженець с. Гаї Верхні, в підпіллі з 1944 р., слідчий Служби Безпеки “СБ”

Дрогобицького надрайонного проводу ОУН (1951 р.) загинув 25 квітня 1951 р.⁶¹ в селі Доброгостів Дрогобицького району⁶²; Бойко Павло – “Садовий”, “Чмола”, “12-В” загинув 15 липня 1951 р. в лісі біля с. Верхні Гаї⁶³.

На підставі матеріалу, зібраного від учасників визвольних змагань та родичів, можемо однозначно ствердити, що Гук М. та Бойко П. загинули разом у полі “Ворона” біля Верхніх Гаїв 1951 р.⁶⁴

14 серпня 1951 р. о 1 годині ночі в лісовому масиві біля с. Гаї Верхні ОВГ Дрогобицького РО МГБ, очолювана заступником начальника РО МГБ – капітаном Гоголевим і командиром відділення 3 роти 91 сп ВВ МГБ старшим сержантом Самодуровим, які знаходилися в засідці, виявили та вбили одного підпільника, іншому вдалося втекти.

З оунівського листування, виявленої у вбитого підпільника “Ключа”, встановлено, що раніше вбитий біля села Гаї Верхні підпільник мав оунівський псевдонім “12-В” (як зазначалося вище, це псевдо використовував Бойко Павло, який упродовж 1947 – 1951 рр. був провідником Дрогобицького районного проводу ОУН⁶⁵) і був якимось “провідником”, особа якого встановлюється. У підпільника було вилучено автомат, пістолет, 2 гранати і націоналістичну літературу.

Згодом вдалося встановити (емгебістам – авт.) завдяки свідченням захопленого підпільника “Опришка”, що разом з “Ключем” був підпільник “Бистрий”, який 1947 р. прибув з Польщі, в підпіллі з 1945 р., з охорони Дрогобицького над районного проводу ОУН.

Під час сутички був важко поранений, скориставшись темрявою, залишив гвинтівку, яка була в нього на озброєнні, зник, за кілька днів від отриманих поранення помер. Залишену гвинтівку підібрав підпільник Дрогобицького надрайонного проводу ОУН “Козак”⁶⁶.

Отже, сутичкою 14 серпня 1951 р. закінчується боротьба українського підпілля на території села Верхні Гаї та його околиць. Упродовж 1944 – 1951 рр. бійці куца провели значну кількість збройних акцій проти окупантів і хоча зазнали відчутних втрат, гинули з вірою, що Українська Держава буде.

За співпрацю з українським визвольним рухом протягом 1947 – 1950 рр. у селі було заарештовано та вивезено на заслання значну кількість родин. Так, 21 жовтня 1947 р. заарештували і за рішенням особливої наради при МДБ СРСР вислали на спецпоселення в Пермську область Гансевича Йосипа Лук’яновича, 1897 р.н., Гансевич Степанію Осипівну, 1925 р.н., Гансевич Марію Василівну, 1900 р.н. (Йосип Лук’янович помер 20.02.1948 р., а його дружина та дочка звільнені 8 серпня 1956 р., реабілітовані). Софіяник Розалію Онуфрїївну, 1897 р.н., Софіяник Марію Михайлівну, 1931 р.н. за рішенням особливої наради при МДБ СРСР від 13 березня 1948 р. виселено на спецпоселення з конфіскацією майна в Пермську область з політичних мотивів. Звільнені 1960 р., реабілітовані⁶⁷.

6 серпня 1948 р. органами УМДБ Дрогобицької області була заарештована Мацигін Стефанія Іванівна, 1927 р.н., 14 жовтня засуджена Військовим Трибуналом військ МВС Дрогобицької області за ст. 20-51-1 “а” КК УРСР терміном на 25 років у виправно-трудових таборах, з позбавленням прав на 5 років і конфіскацією всього майна. Ухвалою Військового Трибуналу ПрикВО від 29.10.1954 р. термін вироку Військового Трибуналу військ МВС Дрогобицької області від 14.10.1948 р. щодо Мацигін С. І. зменшено до 5 років позбавлення волі у виправно-трудових таборах. З місць позбавлення волі її було звільнено 29.10.1954 р.⁶⁸

10 квітня 1950 р. була заарештована Скоропад Парасковія Іванівна, 1926 р.н., засуджена 23 вересня 1950 р. Постановою Особливої Наради при МДБ СРСР, протокол № 44 по ст.ст. 54-1а, 54-11 КК УРСР на 10 років позбавлення волі. Звільнена 20 травня 1956 р.⁶⁹

16 квітня 1950 р. за рішенням Особливої Наради при МДБ СРСР виселені на спецпоселення в Хабаровський край: Скоропад Іван Андрійович, 1903 р.н., Скоропад Анна Григорівна, 1902 р.н., Скоропад Марія Іванівна, 1932 р.н., Скоропад Стефанія Іванівна, 1939 р.н. Звільнені 20 червня 1958 р.⁷⁰

27 травня 1950 р. за рішенням Особливої Наради при МДБ СРСР виселені на спецпоселення в Красноярський край: Трубач Іван Михайлович, 1895 р.н. (помер 27 липня 1952 р.), Трубач Анастасія Стефанівна, 1898 р.н., Лівий Павло Іванович, 1916 р.н., Ліва Марія Іванівна, 1922 р.н., Лівий Іван Павлович, 1948 р.н. Звільнені 9 липня 1958 р.⁷¹

У липні 1950 р. були заарештовані, а в листопаді вивезені в Сибір такі особи з Потока: Ілік Петро та його дружина Феся – у Хабаровський край, м. Біробіджан, повернулися 1964 р.; Гук Михайло Якимович з дружиною Катериною у Хабаровський край, Сталінський р-н, с. Амурзет (Заозерне), повернулися 1956 р. в м. Болехів; Кришталь Василь та дружина Олена вислані у Хабаровський край, В'язнівський р-н, с. Дорміндотовка, повернулися 1966 р.⁷²

13 серпня 1950 р. за рішенням особливої Наради при МДБ СРСР виселені на спецпоселення в Хабаровський край: Гарасевич Василь Васильович, 1914 р.н., Гарасевич Марія Томківна, 1921 р.н., Гарасевич Нестер Іванович, 1929 р.н., Гарасевич Мирон Васильович, 1944 р.н., Гарасевич Надія Василівна, 1948 р.н., звільнені у червні 1958 р.; Лисишин Федір Іванович, Лисишин Федір Федорович, Лисишин Парасковія Миколаївна, Лисишин Орест Федорович, Лисишин Роман Федорович, Лисишин Володимир Федорович, звільнені 3 липня 1958 р.⁷³

Отже, у час національно-визвольної боротьби 40 – 50-х рр. ХХ ст. село Верхні Гаї було добре зорганізоване, мало розгалужену структуру ОУН. З виникненням УПА та СКВ молодь (приблизно 23 особи) поповнила їхні ряди і вела активну збройну боротьбу проти окупантів. В нерівній боротьбі проти жорстокого ворога загинули майже всі бійці місцевого куща. За співпрацю з визвольним рухом значна частина мешканців (68 осіб) села була заарештована і відправлена в заслання. Попри значні втрати та пережите, збройна боротьба проти окупантів і участь у ній гаївчан залишила помітний слід як в історії села, так і в історії цілого краю.

¹ Ханас В. Боротьба на західноукраїнських землях проти окупантів у 20 – першій половині 40-х років ХХ ст. (на прикладі мешканців села Верхні Гаї на Дрогобиччині) // Дрогобичський краєзнавчий збірник / Гол. редкол. Л. Тимошенко, упоряд. І наук. ред. Микола Галів, Василь Ільницький. – Спецвипуск II. – Дрогобич: Посвіт, 2015. – С. 129 – 144.

² Ханас В. “Нам дзвони не грами, коли ми вмирили” (Участь мешканців Верхніх Гаїв у національно-визвольних змаганнях 30-50-х років ХХ ст.) / Володимир Ханас // Бойки. Видання науково-культурологічного товариства “Бойківщина”. – 1998-1999. (7-12/98, 1-12/99 (53-70)). – С. 33-40; Ханас В. Повстанський мартиролог села Гаї Верхні / Володимир Ханас // Бойківщина: Науковий збірник. – Дрогобич: НКТ “Бойківщина”; Коло, 2007. – Т.3 – С. 246-249; Ханас В. Вони боролись за Україну (участь мешканців села Гаї Верхні в національно-визвольній боротьбі

30-50-х років ХХ ст.) / Володимир Ханас // Український націоналізм: історія та ідеї. Науковий збірник. Вип. I / [за ред. Олега Багана]. – Дрогобич : Посвіт, 2009. – С. 133-147.

³ Горбаль М. Довідник – пошуківець. Реєстр осіб, пов'язаних з визвольною боротьбою на теренах Дрогобиччини 1939-1950 (за архівними документами). - Т. 6 – Торонто-Львів, 2005. – С. 99; Діяльність Служби безпеки ОУН на Дрогобиччині: документи і матеріали (1944-1945) / Упоряд. В. Ільницький, М. Галів; передмова – В. Ільницький, примітки – М. Галів. – Кн. 1. – Дрогобич: ПП „Швидкодрук”, 2009. – С. 31; Ільницький В. Героїчний чин ОУН і УПА на Дрогобиччині в роки Другої світової війни (Довідник про керівний склад Організації українських націоналістів Дрогобицького району). – Дрогобич: Посвіт, 2012. – С. 27; Ільницький В. Дрогобицька округа ОУН: структура і керівний склад (1945 – 1952 рр.). – Дрогобич: Вимір, 2009. – С. 273; Літопис УПА. (Боротьба проти УПА і національного підпілля : інформаційні документи ЦК КП(б)У, обкомів партії, НКВС-МВС, МДБ-КДБ. 1943-1959. Книга 1. 1943-1945) - Т.4.- Київ-Торонто, 2002. - С.464; Літопис УПА. – Т. 36: Книга полеглих членів ОУН, вояків УПА Львівщини. Матеріали до біографій (з архівних документів). – Редактор М. Горбаль. – Торонто – Львів: Літопис УПА, 2002. – С.82; Літопис нескореної України : Документи, матеріали, спогади. Книга 2. (Підготували Я. Лялька, Р. Коритко, М. Онишкевичта ін.). Авт. Передмови Я. Лялька. – Львів : Галицька видавнича спілка, 1997. – С. 35-36; Мисів Л. Діяльність ОУН-УПА на Дрогобиччині у перші повоєнні роки (1945-1946) // Дрогобицький краєзнавчий збірник. Спецвипуск. – Дрогобич : НВЦ „Каменяр”, 2002. – С. 160; Реабілітовані історією. У двадцяти семи томах. Львівська область. Книга перша. – Львів: Астролія, 2009. – С. 352; Сергійчук В. Десять буремних років. – Київ, 1998. – С. 458-459; Сергійчук В. Український здви: Прикарпаття. 1939 – 1955. – К.: Українська видавнича спілка, 2005. – С. 384; Українська Повстанська Армія в світлі документів з боротьби за Українську Самостійну Соборну Державу 1942 – 1950. – Ч.2. – Видання ЗЧ УГВР. – 1960. – С. 353.

⁴ Спогади Миколи Бориса, жителя с. Верхні Гаї Дрогобицького району Львівської обл. (Записав Володимир Ханас 17.04.1995 р. у с. Верхні Гаї) // Приватний архів Володимира Ханаса у Верхніх Гаях.

⁵ Спогади Ярослава Кирилів, жителя м. Дрогобич Львівської обл. (Записав Володимир Ханас 15.06.1998 р. у с. Верхні Гаї) // Приватний архів Володимира Ханаса у Верхніх Гаях.

⁶ Ільницький В. Героїчний чин ОУН і УПА на Дрогобиччині в роки Другої світової війни (Довідник про керівний склад Організації українських націоналістів Дрогобицького району)... – С. 44-45; Ільницький В. Дрогобицька округа ОУН: структура і керівний склад (1945 – 1952 рр.)... – С. 178, 285; Літопис УПА. – Т. 36: Книга полеглих членів ОУН, вояків УПА Львівщини. Матеріали до біографій (з архівних документів)... – С.82; Ханас В. Вони боролись за Україну (участь мешканців с. Гаї Верхні в національно-визвольній боротьбі 30-50-х років ХХ ст.) // Український націоналізм: історія та ідеї. Науковий збірник. Вип. I. / За ред. О. Багана... – С.137.

⁷ Не пора, не пора... Спогади Анни Лисої Лесишин, колишнього політв'язня Норильського концтабору // <http://www.infoukes.com/newpathway/Page925.htm>.

⁸ Ханас В. “Нам дзвони не грами, коли ми вмирали”... – С. 38-39.

⁹ Спогади Михайла Матвіїшина, жителя с. Верхні Гаї Дрогобицького району Львівської обл. (Записав Володимир Ханас 20.02.1998 р. у с. Верхні Гаї) // Приватний архів Володимира Ханаса у Верхніх Гаях.

¹⁰ Спогади Миколи Бориса, жителя с. Верхні Гаї Дрогобицького району Львівської обл. (Записав Володимир Ханас 17.04.1995 р. у с. Верхні Гаї) // Приватний архів Володимира Ханаса у Верхніх Гаях.

¹¹ Літопис УПА. – Т. 36 ... – С.64; Сергійчук В. Український здви́г: Прикарпаття. 1939 – 1955... – С. 384.

¹² Спогади Миколи Софіяника, жителя с. Верхні Гаї (Потік) Дрогобицького району Львівської обл. (Записав Володимир Ханас 24.08.1995 р. у с. Верхні Гаї) // Приватний архів Володимира Ханаса у Верхніх Гаях.

¹³ Державний архів Львівської області (ДАЛО). – Ф. 5001. – Оп. 7. – Спр. 218. – Арк. 145-146; Горбаль М. Довідник – пошукувець. Реєстр осіб, пов'язаних з визвольною боротьбою на теренах Дрогобиччини 1939 – 1950 (за архівними документами). – Т. 6... – С. 99; Сергійчук В. Десять буремних років... – С. 458-459.

¹⁴ Спогади Миколи Бориса, жителя с. Верхні Гаї Дрогобицького району Львівської обл. (Записав Володимир Ханас 17.04.1995 р. у с. Верхні Гаї) // Приватний архів Володимира Ханаса у Верхніх Гаях.

¹⁵ ЦДАГО. – Ф. 1. – Оп.23, – Спр. 1705. – Арк. 49-51; Літопис УПА. (Боротьба проти УПА і національного підпілля : інформаційні документи ЦК КП(б)У, обкомів партії , НКВС-МВС, МДБ-КДБ. 1943 – 1959... – С. 464.

¹⁶ Спогади Михайла Матвіїшина, жителя с. Верхні Гаї Дрогобицького району Львівської обл. (Записав Володимир Ханас 20.02.1998 р. у с. Верхні Гаї) // Приватний архів Володимира Ханаса у Верхніх Гаях.

¹⁷ Mazur Michał. Neudorf – Polminowice. Współzycie narodowosci na ziemi drohobyckiej. – Warszawa – Poznan, 1998. – S. 200.

¹⁸ Польща та Україна в тридцятих – сорокових роках ХХ століття. Невідомі документи з архівів спеціальних служб. – Т. 2: Переселення поляків та українців 1944 – 1946 рр. – С. 128.

¹⁹ ДАЛО. – Ф. 5001. – Оп. 2. – Спр. 23. – 90 арк.

²⁰ Гулай В.В. Люблінська угода від 9 вересня 1944 року як інструмент закріплення радянського статусу Західної України на завершальному етапі Другої світової війни в оцінках місцевого населення // Проблеми міжнародних відносин. – К.: КиМУ, 2011. – Вип. 2. – С. 281-291.

²¹ ДАЛО. – Ф. 5001. – Оп. 2. – Спр. 23. – 90 арк.

²² ДАЛО. – Ф.№ Р-3229. – Оп. 44. – Спр. 22. – Арк. 5.

²³ ДАЛО. – Ф.№ Р-3229. – Оп. 44. – Спр. 22. – Арк. 7.

²⁴ ДАЛО. – Ф.№ Р-3229. – Оп. 44. – Спр. 22. – Арк. 13.

²⁵ ДАЛО. – Ф. П. – 5001. – Оп. 6. – Спр. 270. – Арк. 11; Мисів Л. Діяльність ОУН-УПА на Дрогобиччині у перші повоєнні роки (1945 – 1946) // Дрогобицький краєзнавчий збірник. Спецви́пуск... – С. 160.

²⁶ Спогади Михайла Матвіїшина, жителя с. Верхні Гаї Дрогобицького району Львівської обл. (Записав Володимир Ханас 20.02.1998 р. у с. Верхні Гаї) // Приватний архів Володимира Ханаса у Верхніх Гаях.

²⁷ Гльницький В. Героїчний чин ОУН і УПА на Дрогобиччині в роки Другої світової війни (Довідник про керівний склад Організації українських націоналістів Дрогобицького району)... – С. 37-38; Гльницький В. Дрогобицька округа ОУН: структура і керівний склад ... – С. 253-254.

²⁸ Спогади Степанії Скоропад, жительки м. Івано-Франківська. (Записав Володимир Ханас 15.06.1997 р. у с. Верхні Гаї) // Приватний архів Володимира Ханаса у Верхніх Гаях.

²⁹ Сергійчук В. Український здви́г: Прикарпаття... – С. 378.

³⁰ Спогади Миколи Бориса, жителя с. Верхні Гаї Дрогобицького району Львівської обл. (Записав Володимир Ханас 17.04.1995 р. у с. Верхні Гаї) // Приватний архів Володимира Ханаса у Верхніх Гаях.

³¹ Спогади Миколи Бориса, жителя с. Верхні Гаї Дрогобицького району Львівської обл. (Записав Володимир Ханас 17.04.1995 р. у с. Верхні Гаї) // Приватний архів Володимира Ханаса

у Верхніх Гаях.; Спогади Володимира Тунського, жителя с. Верхні Гаї Дрогобицького району Львівської обл. (Записав Володимир Ханас 08.02.1998 р. у с. Верхні Гаї) // Приватний архів Володимира Ханаса у Верхніх Гаях.

³² Не пора, не пора... Спогади Анни Лисої Лесишин, колишнього політв'язня Норильського концтабору // <http://www.infoukes.com/newpathway/Page925.htm>.

³³ Спогади Миколи Бориса, жителя с. Верхні Гаї Дрогобицького району Львівської обл. (Записав Володимир Ханас 17.04.1995 р. у с. Верхні Гаї) // Приватний архів Володимира Ханаса у Верхніх Гаях.

³⁴ ЦДАГОУ. – Ф.1.- Оп. 23. – Спр. 1675. – Арк. 123-132; Сергійчук В. Український здвиг: Прикарпаття... – С. 384.

³⁵ Сергійчук В. Десять буремних років. – Київ, 1998. – С. 458-459.

³⁶ ДАЛО. – Ф. 5001. – Оп. 7. – Спр. 221. – Арк. 9-10; Горбаль М. Довідник – пошуківець. Реєстр осіб, пов'язаних з визвольною боротьбою на теренах Дрогобиччини 1939 – 1950 (за архівними документами) ... – С. 114.

³⁷ Ханас В. Вони боролись за Україну (участь мешканців с. Гаї Верхні в національно-визвольній боротьбі 30 – 50-х років ХХ ст.) // Український націоналізм: історія та ідеї... – С. 137.

³⁸ Спогади Миколи Бориса, жителя с. Верхні Гаї Дрогобицького району Львівської обл. (Записав Володимир Ханас 17.05.1994 р. у с. Верхні Гаї) // Приватний архів Володимира Ханаса у Верхніх Гаях; Горбаль М. Довідник – пошуківець. Реєстр осіб, пов'язаних з визвольною боротьбою на теренах Дрогобиччини 1939 – 1950 (за архівними документами) ... – С. 114.

³⁹ Кульчицький Ю. Дрогобиччина – земля Івана Франка. – Дрогобич: Видавнича фірма “Відродження”, 1997. - Т. IV. – С. 491.

⁴⁰ Літопис УПА. – Т.18. – С. 18; Дрогобиччина ... – Т.1. – С. 106; Дрогобиччина... – Т. IV. – С. 425.

⁴¹ Спогади Миколи Бориса, жителя с. Верхні Гаї Дрогобицького району Львівської обл. (Записав Володимир Ханас 17.05.1994 р. у с. Верхні Гаї) // Приватний архів Володимира Ханаса у Верхніх Гаях.

⁴² Ханас В. Вони боролись за Україну (участь мешканців с. Гаї Верхні в національно-визвольній боротьбі 30 – 50-х років ХХ ст.) // Український націоналізм: історія та ідеї... – С. 133-137.

⁴³ Спогади Надії Гук, жительки с. Верхні Гаї Дрогобицького району Львівської обл. (Записав Володимир Ханас 15.06.1994 р. у с. Верхні Гаї) // Приватний архів Володимира Ханаса у Верхніх Гаях.

⁴⁴ Приватний архів Володимира Ханаса у Верхніх Гаях.

⁴⁵ Не пора, не пора... Спогади Анни Лисої Лесишин, колишнього політв'язня Норильського концтабору // <http://www.infoukes.com/newpathway/Page925.htm>.

⁴⁶ Галузевий державний архів Служби безпеки України (ГДА СБУ). – Ф. 2 ББ. – Оп. – 98. – Спр. 21. – Арк. 40; Ф. 13. – Спр. 372. – Т. 74. – Арк. 37.; ДАЛО – Ф. 5001. – Оп. – 7. – Спр. 89. – Арк. 59; Спр. 219. – Арк. 109; Спр. 220. – Арк. 39, 93.; Ільницький В. Героїчний чин ОУН і УПА на Дрогобиччині в роки Другої світової війни (Довідник про керівний склад Організації українських націоналістів Дрогобицького району)... – С. 27; Ільницький В. Дрогобицька округа ОУН: структура і керівний склад (1945 – 1952 рр.)... – С. 273; Літопис УПА. – Т. 36: Книга полеглих членів ОУН, вояків УПА Львівщини... – С. 84.

⁴⁷ Літопис УПА. – Т. 36: Книга полеглих членів ОУН, вояків УПА Львівщини... – С. 77.

⁴⁸ Літопис УПА. – Т. 36: Книга полеглих членів ОУН, вояків УПА Львівщини... – С. 75.

⁴⁹ Записано 20.02.1998 р. від Михайла Матвішин, 1929 р. н. (с. В. Гаї).

⁵⁰ Дрогобиччина – земля Івана Франка. – Т. 1. – С. 124.

⁵¹ Літопис УПА. Книга полеглих членів ОУН і вояків УПА Львівщини... – С. 71; ВАБ // За вільну Україну. – 2001. – 24 жовтня. – № 119. – С. 5.

⁵² Літопис УПА. – Торонто, 1984. – Т.10 – С. 165; Дрогобиччина... – Т. 3 – С. 440.

⁵³ Літопис УПА. – Т.10. – С. 250; Дрогобиччина... – Т.3 – С.440; Української Повстанської Армії в світлі документів з боротьби за Українську Самостійну Соборну Державу 1942 – 1950. – Ч.2. – Видання ЗЧ УГВР. – 1960. – С. 353.

⁵⁴ ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 23. – Спр. 5983. – Арк. 2-5; Ільницький В. Боротьба ОУН та УПА проти виборчих компаній до Верховних Рад СРСР (1946 р.) і УРСР (1947 р.) у

Дрогобицькій області // Український націоналізм: історія та ідеї... – С. 42; Реабілітовані історією. У двадцяти семи томах. Львівська область. Книга перша. – Львів: Астролябія, 2009. – С. 352; Сеньків М. Антиколгоспна боротьба ОУН-УПА (1944 – 1952).

⁵⁵ Центральний державний архів громадських об'єднань (ЦДАГО) України. – Ф. 1. – Оп. 23. – Спр. 5983. – Арк. 2-5; Ільницький В. Боротьба ОУН та УПА проти виборчих компаній до Верховних Рад СРСР (1946 р.) і УРСР (1947 р.) у Дрогобицькій області // Український націоналізм : історія та ідеї... – С. 42; Ільницький В. Виборчі компанії до Верховної ради СРСР та УРСР і боротьба ОУН та УПА в Дрогобицькій області // Жива Вода. Газета Самбірсько – Дрогобицької Єпархії УГКЦ. – 2008. – січень. – №1 (156). – С.14; Літопис нескореної України : Документи, матеріали, спогади. Книга 2. (Підготували Я. Лялька, Р. Коритко, М. Онишкевичта ін.). Авт. Передмови Я. Лялька. – Львів : Галицька видавнича спілка, 1997. – С. 35-36; Реабілітовані історією. У двадцяти семи томах. Львівська область. Книга перша... – С. 352.

⁵⁶ Спогади Михайла Матвіїшина, жителя с. Верхні Гаї Дрогобицького району Львівської обл. (Записав Володимир Ханас 20.02.1998 р. у с. Верхні Гаї) // Приватний архів Володимира Ханаса у Верхніх Гаях.

⁵⁷ Діяльність Служби безпеки ОУН на Дрогобиччині: документи і матеріали (1944 1945) / Упоряд. В. Ільницький, М. Галів; передмова – В. Ільницький, примітки – М. Галів. – Кн. 1. – Дрогобич, 2009. – С. 31.

⁵⁸ Приватний архів Володимира Ханаса у Верхніх Гаях.

⁵⁹ Літопис УПА. Книга полеглих членів ОУН і вояків УПА Львівщини... – С. 75; ВАБ // За вільну Україну. – 2001. – 2-3 листопада. – № 123. – С. 7.

⁶⁰ Спогади Миколи Гука, жителя м. Стрий Львівської обл. (Записав Володимир Ханас 12.03.1998 р. у с. Верхні Гаї) // Приватний архів Володимира Ханаса у Верхніх Гаях.

⁶¹ Приватний архів Володимира Ханаса у Верхніх Гаях.

⁶² Ільницький В. Героїчний чин ОУН і УПА на Дрогобиччині в роки Другої світової війни (Довідник про керівний склад Організації українських націоналістів Дрогобицького району)... – С. 30.

⁶³ Там же. – С. 27.

⁶⁴ Спогади Миколи Бориса, жителя с. Верхні Гаї Дрогобицького району Львівської обл. (Записав Володимир Ханас 17.04.1995 р. у с. Верхні Гаї) // Приватний архів Володимира Ханаса у Верхніх Гаях; Спогади Миколи Гука, жителя м. Стрий Львівської області (Записав Володимир Ханас 12.03.1998 р. у с. Верхні Гаї) // Приватний архів Володимира Ханаса у Верхніх Гаях; Ханас В. Вони боролись за Україну (участь мешканців с. Гаї Верхні в національно-визвольній боротьбі 30 – 50-х років ХХ ст.) // Український націоналізм: історія та ідеї... – С. 135, 143.

⁶⁵ Ільницький В. Героїчний чин ОУН і УПА на Дрогобиччині в роки Другої світової війни (Довідник про керівний склад Організації українських націоналістів Дрогобицького району)... – С. 27.

⁶⁶ Приватний архів Володимира Ханаса у Верхніх Гаях.

⁶⁷ Приватний архів Володимира Ханаса у Верхніх Гаях.

⁶⁸ Приватний архів Володимира Ханаса у Верхніх Гаях.

⁶⁹ Приватний архів Володимира Ханаса у Верхніх Гаях.

⁷⁰ Приватний архів Володимира Ханаса у Верхніх Гаях.

⁷¹ Приватний архів Володимира Ханаса у Верхніх Гаях.

⁷² Спогади Ігора Ілика, жителя с. Верхні Гаї Дрогобицького району Львівської обл. (Записав Володимир Ханас 22.02.1994 р. у с. Верхні Гаї) // Приватний архів Володимира Ханаса у Верхніх Гаях.

⁷³ Приватний архів Володимира Ханаса у Верхніх Гаях.

Володимир Ханас.

Боротьба на західноукраїнських землях проти окупантів у другій пол. 40-х – 50-х роках ХХ століття (на прикладі мешканців села Верхні Гаї на Дрогобиччині).

У статті на основі джерел, спогадів безпосередніх учасників визвольних змагань, зроблено спробу системного дослідження участі мешканців села Верхні Гаї у збройній боротьбі проти окупантів українських земель.

Volodymyr Khanas.

The fighting in the West Ukrainian lands against the invaders in the 40 – 50s years of the 20th century (on the example of the villagers of Verkhni Hai in Drohobych region (district)).

In the article on the basis of the sources, memories of the liberation struggle participants an attempt of systematic investigation about the participation of Verkhni Hai villagers in the armed struggle against the invaders of the Ukrainian land was made.